

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 2 stycznia 2017 roku, sprecyzowanym pismem z 19 kwietnia 2017r. oraz na rozprawie w dniu 19 kwietnia 2017r., a skierowanym przeciwko małoletnim: Z. R. i Ł. R. reprezentowanym przez przedstawicielkę ustawową E. R., (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka Komandytowa z siedzibą w Ł. wniosła o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powódki:

- umowy darowizny udziału w wysokości 3/8 części we współwłasności nieruchomości położonej w miejscowości R., gmina T., powiat (...) wschodni, województwo (...), o powierzchni 0,0505 ha, dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartej pomiędzy pozwaną Z. R., jako obdarowaną, a dłużnikiem B. J., jako darczyńcą w dniu 26 października 2016 roku w formie aktu notarialnego (Rep. (...)) sporządzonego przed notariuszem J. K. prowadzącym Kancelarię Notarialną w Ł., za bezskuteczną w stosunku do powódki (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka Komandytowa z siedzibą w Ł., w celu zaspokojenia wierzytelności przysługującej powódce od dłużnika B. J. w kwocie 115.250,33 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 3 kwietnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu w kwocie 5.058 zł wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Łodzi X Wydział Gospodarczy, wydanego w dniu 9 maja 2014 roku w sprawie o sygn. akt X GNc 387/14,
- umowy darowizny udziału w wysokości 3/8 części we współwłasności nieruchomości położonej w miejscowości R., gmina T., powiat (...) wschodni, województwo (...), o powierzchni 0,0505 ha, dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...), zawartej pomiędzy pozwanym Ł. R., jako obdarowanym, a dłużnikiem B. J., jako darczyńcą w dniu 26 października 2016 roku w formie aktu notarialnego (Rep. (...)) sporządzonego przed notariuszem J. K. prowadzącym Kancelarię Notarialną w Ł., za bezskuteczną w stosunku do powódki (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka Komandytowa z siedzibą w Ł., w celu zaspokojenia wierzytelności przysługującej powódce od dłużnika B. J. w kwocie 115.250,33 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 3 kwietnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu w kwocie 5.058 zł wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Łodzi X Wydział Gospodarczy, wydanego w dniu 9 maja 2014 roku w sprawie o sygn. akt X GNc 387/14. /pозew k. 3-8, pismo k. 62, protokół rozprawy k. 63, adnotacja 00:02:57/

W odpowiedzi na pozew Z. R. i Ł. R. reprezentowani przez przedstawicielkę ustawową E. R. wnieśli o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania. W uzasadnieniu podnieśli, iż strona powodowa nie wykazała, że doszło do pokrzywdzenia wierzyciela, że w momencie dokonania ww. czynności dłużniczka była niewypłacalna, a nadto, iż gdyby nie doszło do zawarcia w dniu 26 października 2016r. przedmiotowej umowy darowizny to wówczas nastąpiłoby zaspokojenie jej wierzytelności. /odpowieź na pozew k.68-72/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 9 maja 2014r. Sąd Okręgowy w Łodzi, na skutek pozwu wniesionego w dniu 3 kwietnia 2014 r. przez (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością Spółkę (...) w Ł., nakazał pozwanej B. J., aby zapłaciła stronie powodowej kwotę 115.250,33 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wytoczenia powództwa tj. od dnia 3 kwietnia 2014 roku do dnia zapłaty, kwotę 1.441 zł tytułem kosztów postępowania oraz kwotę 3.617 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego. W dniu 12 września 2014r. Sąd Okręgowy w Łodzi nadał klauzulę wykonalności w/w nakazowi zapłaty. /tytuł wykonawczy w załączonych aktach Km 3324/14/

W oparciu o w/w nakaz zapłaty strona powodowa w dniu 23 września 2014r. wystąpiła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi – Widzewa w Łodzi M. G. o wszczęcie egzekucji przeciwko B. J.. Zawiadomienie o wszczęciu egzekucji wraz z wezwaniem do udzielenia informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji B. J. otrzymała w dniu 25 września 2014r. W dniu 3 października 2014r. dłużniczka złożyła Komornikowi oświadczenie, w którym

m.in. podała, że nie posiada żadnych ruchomości, nieruchomości, lokat, obligacji, akcji ani oszczędności, a konto bankowe oraz renta po mężu zostały zajęte przez ZUS, Urząd Skarbowy oraz komornika. /wniosek, oświadczenie w załączonych aktach Km 3324/14/

W piśmie z 5 sierpnia 2015r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi – Widzewa w Łodzi J. Z. poinformował stronę powodową, że w stosunku do B. J. w tutejszej kancelarii aktualnie prowadzonych jest trzynaście postępowań egzekucyjnych. Łączna kwota zadłużenia w sprawach na dzień sporządzenia pisma wynosi wraz z kosztami postępowania około 311.627 zł, z dziennymi odsetkami w wysokości 52,30 zł. Troje wierzycieli jest uprzywilejowanych (7 kategoria), pozostali znajdują się w tej samej (9) kategorii zaspokajania. Zaległość na rzecz wierzycieli uprzywilejowanych wynosi 54.171 zł. Na poczet zaległości zajęte jest świadczenie otrzymywane przez dłużniczkę z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Całość potrąceń w kwocie około 500 zł miesięcznie jest przekazywana na rzecz wierzycieli uprzywilejowanych. Ponadto dokonano zajęcia wynagrodzenia w zakładzie (...). Pracodawca w odpowiedzi na zajęcie poinformował, że dłużniczka jest zatrudniona w wymiarze 1/2 etatu z wynagrodzeniem minimalnym, w kwocie wolnej od zajęcia. /pismo w załączonych aktach Km 3324/14/

W dniu 13 sierpnia 2015r. powodowa Spółka wystąpiła do Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi o zobowiązanie B. J. do złożenia wykazu majątku z wymienieniem rzeczy i miejsca, gdzie się znajdują, przypadających jej wierzytelności i innych praw majątkowych oraz do złożenia przyrzeczenia. /wniosek. K. 2 -3 załączonych akt II 1 Co 4701/15/

W dniu 21 września 2016r. B. J. odebrała wezwanie na posiedzenie wyznaczone na 8 listopada 2016r. wraz z drukiem wykazu majątku i pouczeniem o możliwych do zastosowania środkach przymusu. /dowód doręczenia k. 37 załączonych akt II 1 Co 4701/15/

Umową z 26 października 2016r. sporządzoną przed notariuszem J. K. (rep. (...)) B. J. darowała wnukom: Ł. R. i Z. R. przysługujący jej udział w wysokości 3/4 w nieruchomości położonej w miejscowości R. przy ul. (...) w gminie T., dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...). Tą samą umową E. R. darowała swoim dzieciom Ł. R. i Z. R. przysługujący jej w/w nieruchomości udział w wysokości 1/4. /odpis umowy k. 51 -53/

W dniu 7 listopada 2016r. Ł. R. i Z. R. zostali wpisani w księdze wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim, jako współwłaściciele w/w nieruchomości po 1/2 części każde z nich. / odpis księgi wieczystej k. 16 – 17/

Dokonując ustaleń faktycznych Sąd oparł się na zebranych w sprawie materiale dowodowym, w szczególności dowodach z dokumentów.

Sąd oddalił wniosek strony pozwanej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu księgowości na okoliczność ustalenia stanu zadłużenia B. J. w momencie zawarcia umowy darowizny z dnia 26 października 2016r. celem wykazania nieistnienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela. Rolą biegłego, bowiem nie jest ustalanie faktów, ani poszukiwanie dowodów. Jeśli strona pozwana chciała wykazać, że nie doszło do pokrzywdzenia wierzyciela mogła to zrobić przedstawiając dowody choćby z dokumentów np. wyciągów z kont bankowych wskazujących na posiadanie przez dłużniczkę B. J. wystarczających środków na zaspokojenie przedmiotowej wierzytelności.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Strona powodowa oparła swoje roszczenie na przepisach regulujących ochronę wierzyciela na wypadek niewypłacalności dłużnika. Skorzystanie przez wierzyciela ze skargi pauliańskiej wymaga łącznego spełnienia następujących przesłanek:

- 1) istnienia wierzytelności;
- 2) dokonania przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej,

- 3) dokonania przez dłużnika czynności z pokrzywdzeniem wierzycieli, a zarazem takiej, z której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową;
- 4) dokonania przez dłużnika czynności ze świadomością (a w pewnych przypadkach zamiarem) pokrzywdzenia wierzyciela oraz
- 5) świadomość osoby trzeciej, co do zamiaru pokrzywdzenia przez dłużnika wierzyciela.

Skorzystanie ze skargi paulińskiej, co do zasady wymaga istnienia wierzytelności podlegającej ochronie (wyrok SN z dnia 9 kwietnia 2010 r., III CSK 273/09, LEX nr 602265; wyrok SN z dnia 15 lutego 2013 r., I CSK 323/12, LEX nr 1308002).

Bezsporne jest, iż strona powodowa posiada w stosunku do B. J. wierzytelność objętą nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 9 maja 2014 r. mocą, którego Sąd zasądził od B. J. na rzecz powódki kwotę 115.250,33 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wytoczenia powództwa tj. od dnia 3 kwietnia 2014 roku do dnia zapłaty, kwotę 1.441 zł tytułem kosztów postępowania oraz kwotę 3.617 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego. Zatem pierwsza z przesłanek, warunkujących możliwość skorzystania z ochrony została spełniona.

Kolejną przesłanką skargi paulińskiej, jest dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią, przy czym przedmiotem zaskarżenia może być tylko taka czynność prawna, której skutkiem jest zmniejszenie majątku dłużnika, które przejawia się tym, że z majątku ubył jakiś jego składnik albo też jakiś przedmiot doń nie wszedł. Ze zmianą w majątku dłużnika musi się jednocześnie wiązać uzyskanie korzyści majątkowej przez osobę trzecią, która polega na nabyciu rzeczy lub prawa albo na zwolnieniu z obowiązku.

Na gruncie niniejszej sprawy bezspornym jest dokonanie przez dłużniczkę B. J. czynności prawnych z osobami trzecimi – Z. R. i Ł. R. polegających na darowaniu im udziału w wysokości $\frac{3}{4}$ we własności nieruchomości położonej w miejscowości R. przy ul. (...) w gminie T., dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Jednocześnie (co wiąże się z kolejną przesłanką) w/w czynności prawne zostały dokonane przez dłużnika „z pokrzywdzeniem wierzyciela”, a zarazem były to czynności, z których „osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową”.

Przez „pokrzywdzenie wierzyciela” ustawa rozumie stan opisany w § 2 art. 527, czyli niewypłacalność, względnie pogłębienie stanu niewypłacalności dłużnika (w jakimkolwiek stopniu). Chodzi tu najogólniej mówiąc, o aktualny brak możliwości wywiązania się z zobowiązań finansowych, a więc jeżeli cały majątek dłużnika nie wystarcza na pokrycie długów. Pokrzywdzenie wierzyciela stanowi także każde istotne powiększenie niewypłacalności dłużnika, a co za tym idzie utrudnienie i odwleczenie zaspokojenia. (tak SN w wyroku z 28 listopada 2001 r. IV CKN 525/00, niepubl., podobnie w wyroku z 8 kwietnia 1998 r. III CKN 450/97, opubl. OSNC 11/98 poz. 184). Stan rzeczy, który prowadzi do pokrzywdzenia wierzyciela w powyższym znaczeniu, istnieć powinien zarówno w chwili wystąpienia ze skargą, jak i w chwili orzekania (tak SN w orzeczeniu z 22 marca 2001 r. V CKN 280/00, niepubl.; SA w Łodzi w wyroku z 16 grudnia 1993 r. I ACr 550/93, niepubl. oraz SA w Warszawie w wyroku z 7 grudnia 1995 r. I ACr 967/95, opubl. Wok. 10/96, poz. 46).

Pomiędzy czynnością dłużnika a pokrzywdzeniem wierzyciela istnieć musi zależność określana niekiedy, jako związek przyczynowy. Nie chodzi tu jednak o stricte adekwatny związek przyczynowy w tym znaczeniu, aby niewypłacalność była „normalnym” następstwem dokonanej przez dłużnika czynności, ale raczej o to, że czynność prawna dłużnika musi stanowić *conditio sine qua non* jego niewypłacalności (choćby nie stanowiła ona jedynej przyczyny niewypłacalności). Niewypłacalność dłużnika może być wykazywana wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi. Dla przyjęcia niewypłacalności po stronie dłużnika w zupełności wystarcza wykazanie, że nieskuteczna okazała się

egzekucja z jednej choćby części składowej majątku dłużnika. (tak SN w wyroku z 18 września 1998 r., III CKN 612/97, opubl. OSNC 3/99 poz. 56).

Na gruncie niniejszej sprawy – o niewypłacalności B. J. niewątpliwie świadczy przebieg prowadzonej względem niej egzekucji. Podejmowane przez powódkę próby wyegzekwowania całości żądania w drodze egzekucji komorniczej napotykały, bowiem na przeszkody w postaci braku majątku dłużniczki umożliwiającego nie tylko pełne zaspokojenie, ale zaspokojenie w jakiegokolwiek części. W wyniku wyzbycia się przedmiotowego udziału w nieruchomości B. J. stała się niewypłacalna w jeszcze większym stopniu. Jak wynika z ustalonego stanu faktycznego, nie posiada ona obecnie żadnego majątku, nie osiąga dochodów pozwalających na zaspokojenie przez innych niż uprzywilejowani wierzycieli.

Ostatnie dwie przesłanki warunkujące możliwość skorzystania z instytucji skargi pauliańskiej, mają charakter subiektywny, ponieważ wiążą się ze sferą intelektualną i wolicjonalną stron uczestniczących w zaskarżonej czynności prawnej.

Co do zasady, dla skuteczności skargi pauliańskiej wystarczającym jest wykazanie, że dłużnik ma świadomość pokrzywdzenia wierzycieli, a więc że na skutek czynności prawnej określone aktywa wyjdą z jego majątku i że z tego powodu wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem, a w konsekwencji nastąpi ich pokrzywdzenie (A. Ohanowicz (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 948; M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1259).

Sąd orzekający w niniejszej sprawie nie ma żadnych wątpliwości, że B. J., podejmując czynności w efekcie, których pozwani stali się współwłaścicielami udziałów w wysokości po 3/8 w przedmiotowej nieruchomości, działała z zamiarem pokrzywdzenia powódki. Zaskarżone czynności miały, bowiem miejsce już po uzyskaniu przez powódkę tytułu wykonawczego, wszczęciu postępowania egzekucyjnego, w którym nie udało się powodowej Spółce wyegzekwować jakiegokolwiek kwoty oraz niedługo po odebraniu przez dłużniczkę wezwania na posiedzenie wyznaczone na 8 listopada 2016r., na którym miała złożyć wykaz majątku. A zatem w ocenie Sądu pomniejszając swój majątek świadomie dążyła do uniemożliwienia lub przynajmniej ograniczenia możliwości zaspokojenia wierzyciela.

W odniesieniu do przesłanki świadomości pokrzywdzenia wierzyciela należy zauważyć, że pokrzywdzenie wierzyciela nie musi być zamiarem dłużnika. Wystarczy, żeby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Z posiadaniem przez osobę trzecią wiedzy o tym, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, zrównana została sytuacja, gdy osoba trzecia przy zachowaniu należytej staranności mogła tę wiedzę uzyskać (a zatem, gdy brak wiedzy jest zawiniony). Nie ma przy tym znaczenia zła wiara osoby trzeciej ani to, czy posiadana przez nią wiedza jest wynikiem jej działania, a zwłaszcza porozumienia się z dłużnikiem. Obojętne jest źródło wiedzy i sposób jej uzyskania. Poza tym, wykazanie tej przesłanki wspierają dwa domniemania z art. 527 § 3 k.c. i 528 k.c. - działające na korzyść wierzyciela.

Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527§3 k.c.). W takiej sytuacji, na wierzycielu nie ciąży obowiązek wykazywania takiej zależności. Ustalając ów stosunek bliskości należy odwołać się do więzi uczuciowej, majątkowej, przyjacielskiej, rodzinnej. Do kręgu osób pozostających w bliskim stosunku, w pierwszym rzędzie obok bliskich członków rodziny zaliczyć należy przyjaciół, kolegów, zaufanych pracowników, podwładnych (SA w G. w wyroku z dnia 10 stycznia 1995 r. w sprawie I ACr 1014/94; OSA 1995/2/6).

W niniejszej sprawie bezsporne jest, iż osobami trzecimi na rzecz, których B. J. wyzbyła się udziału w nieruchomości, są osoby z najbliższego kręgu rodziny, a mianowicie wnuki.

Domniemanie wynikające z bliskich relacji dłużnika i osoby trzeciej, może być jednak obalone przez nią dowodem przeciwnym. Podstawę stanowi art. 6 k.c., zgodnie, z którym ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Stąd też osoba trzecia winna wykazać, że mimo stosunku bliskości z dłużnikiem nie wiedziała, iż działania dłużnika krzywdzą wierzycieli. Stosownie zaś do treści art. 528 k.c., jeżeli wskutek

czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Przy czym, jeżeli bezpłatne korzyści przypadają osobom bliskim dłużnika, zastosowanie ma art. 528 k.c., jako statuujący surowsze przesłanki uznania czynności za bezskuteczną, a nie przepis art. 527 § 3 k.c. (M. Pyziak-Szafnicka w: System PrPryw, t. 6, 2014, s. 1663; P. Machnikowski w: Gniewek, Machnikowski, Komentarz KC 2014, s. 1056; A. Janiak w: Kidyba, Komentarz KC 2010, III, s. 843; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 08.12.2005 r., sygn. akt II CK 309/05, wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 21.08.2012 r., sygn. akt I ACa 726/12, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21.3.2013 r., sygn. akt V ACA 828/12).

Należy mieć na uwadze, że korzyścią majątkową bezpłatną w rozumieniu art. 528 k.c. jest korzyść uzyskana nie tylko w wyniku darowizny, lecz także uzyskana w wyniku każdego innego przysporzenia, jeżeli osoba, która dokonała tego przysporzenia, nie otrzymała – jak miało to miejsce w niniejszej sprawie - w zamian korzyści majątkowej stanowiącej jego ekwiwalent lub też otrzymała jego nieodpowiednią, nieadekwatną wysokość. Judykatura traktuje, bowiem dość szeroko pojęcie „nieodpłatności”, przyjmując za nie również czynności częściowo odpłatne lub o symbolicznym świadczeniu jednej ze stron, w którym brak ekwiwalentności świadczeń stron wskazuje wyraźnie na ich nieodpłatny charakter (wyrok SN z dnia 16 lutego 1998 r., II CKN 599/97). Może to stanowić wyraźną wskazówkę dla stwierdzenia pokrzywdzenia wierzyciela.

Na gruncie niniejszej sprawy dłużniczka stała się niewypłacalna wskutek dokonania darowizn (czynności bezpłatnych), bez istnienia – po stronie pozwanych - odpowiedniego ekwiwalentu w ujęciu obiektywnym, co wynika wprost z treści aktu notarialnego.

Nieodpłatny charakter skarżonych czynności, w rezultacie, prowadzi do zastosowania art. 528 k.c., który wyłącza po stronie powódki konieczność dowodzenia złej wiary po stronie osoby trzeciej – a zatem stan świadomości osoby trzeciej pozostaje w tym przypadku bez znaczenia.

Odnosząc powyższe uwagi do rozpoznawanej sprawy należy stwierdzić, że spełnione zostały wszystkie przesłanki warunkujące uwzględnienie powództwa.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął na podstawie przepisu art. 98 k.p.c., kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Z uwagi na to, iż Z. R. i Ł. R. przegrali proces w całości Sąd zasądził od pozwanych na rzecz powódki kwotę 11433 zł, na którą złożyły się: kwota 6016 zł uiszczonej opłaty sądowej od pozwu, kwota 5400 zł kosztów zastępstwa procesowego (ustalona zgodnie z § 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2016. 1668) oraz kwota 17 zł kosztów opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa.